

Кінематограф теж віддзеркалює те, про що сказано в театрі. Нині кінофільми базуються в основному на темпоритмічності монтажу, прискореності розкадровки й зовнішніх комп'ютерних пристосувань, замість заглибленого проходження (як це робилось у кінематографі італійця Мікеланджело Антоніоні, скандинава Інгмара Бермана або більш знайомого Україні Сергія Параджанова та інших).

З усього зазначеного випливає певна істина: відмовитись від сучасних виражальних форм чи сповнитись певним аскетизмом у навчанні та вихованні професійних акторів у системі глобалізації неможливо. Тому важливим завданням для педагога є питання, як зберегти традиції високих художніх надбань театральних та кіношкіл у сучасних умовах так званого існування обміну доступними інформаційними проектами в театральному та кіномистецтві.

В. Гориславець, М. Поляков, С. Сабрук-Шовстенко

ЛІМІНАЛЬНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ТЕАТРУ

V. Horyslavets, M. Poliakov, S. Sabruk-Shovstenko

LIMINAL DIMENSION OF MODERN THEATER

Поняття «лімінальність», «лімінальний простір», «лімінальні виміри» увійшли надійними інструментами в сучасну світову термінологію театрознавців, мистецтвознавців та режисерів. Вислів «лімінальний театр» тільки здобуває своє місце на теренах Українського театру.

Лімінальний театр (Liminal theatre) — це театральний жанр, який фокусується на акцентуванні переходу між різними станами, місцями, часом та різними формами реальності. Цей жанр театру відрізняється від класичного театру, оскільки підкреслює перехід між різними формами реальності та станами.

Лімінальний стан у театрі може бути емоційним, фізичним, інтелектуальним або соціальним. Він може бути позитивним або негативним. Лімінальний театр є одним із важливих напрямів сучасного театрального мистецтва, що привертає увагу як професіоналів, так і широкої аудиторії.

Поняття лімінальності було запозичено з антропології та етнографії, але широко застосовується в контексті театру та виконавських мистецтв. Лімінальність є ключовим поняттям для розуміння театру як вигаданого світу, де межа між реальністю й фікцією, а також між акторами та глядачами зникає. Провокується ситуація, коли важко зрозуміти, хто за ким спостерігає: актор за глядачем або глядач за актором.

Лімінальний простір театру може бути використаний для зміни сприйняття світу глядачем. Він може відчувати, що перетнув межу між світами та знаходиться у вигаданому просторі. Лімінальність може бути використана для зміни соціальної дійсності, де межа між суспільними категоріями зникає та формується новий порядок.

Театр може бути використаний як засіб для трансформації суспільства, де лімінальність є каталізатором зміни уявлень про соціальну реальність. Провокується ситуація, де дія глядача піддається самоаналізу, де зникає розуміння, де гра, а де реальність, де він не може чітко усвідомити наслідки його дій.

Нині, у контексті соціальних викликів та проблем сучасного світу, порогові переходи та використання лімінальних ситуацій стали дуже потрібними для людини як засіб саморозвитку, саморефлексії та розв'язання соціальних проблем.

Серед проблем, які можуть бути висвітлені лімінальним театром, можна назвати наступні: расизм, сексизм, гендерна нерівність, бідність, екологічні проблеми, соціальна несправедливість, глобальне потепління, дискримінація, насильство, конфлікти в різних країнах світу, війни, криза біженців, кібербулінг, глобалізація, криза ідентичності, соціальна нерівність та інші.

Цей жанр поєднує в собі театральні вистави, інсталяції та перформанси, які використовують граничні ситуації для створення емоційного зв'язку з глядачем та провокують його до саморефлексії.

Часто виникає ситуація, коли в пошуках нових сенсів людина знову відвідує ту саму виставу вже зі зміненим світосприйняттям, дивиться її доти, доки не виникає власна позиція. Водночас для такого глядача вистава відчувається кожен раз новою та відредагрованою (під час вистави «Кисень» за п'єсою Івана Вирипаєва в Харківському авторському театрі «Котелок», де деякі глядачі приходили на виставу понад 15 разів в пошуках нових точок відліку).

Ритуали в лімінальному театрі можуть мати різні форми та зміст, від звернення до міфології та фольклору до створення нових ритуалів, спрямованих на відображення сучасних соціальних проблем.

Виконавець може бути розглянутий як лімінальна фігура, оскільки він або вона може перетворитися на іншу людину, творчо експериментувати зі своїм тілом та голосом. Поняття лімінальності може бути важливим для розуміння не тільки театру, а й інших видів мистецтва, зокрема музики, танцю та кіно.

В. Гориславець, М. Поляков, С. Сабрук-Шовстенко

ОСВІТА СУЧАСНОГО АКТОРА В ЛІМІНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

V. Horyslavets, M. Poliakov, S. Sabruk-Shovstenko

EDUCATION OF A MODERN ACTOR IN THE LIMINAL DIMENSION

У 90-х роках ХХ століття режисерська освіта була поділена на два типи. У результаті з'явилися режисери драми та режисери естради й масових свят. Сьогодні можливо настав час поділити освіту актора на два типи.

Застосування концепту лімінальності до перформансу дозволяє розглядати його як місце, де настає взаємодія між перформером та глядачем, а також між тілом та місцем виступу.

Застосування концепту лімінальності дає змогу розглядати перформанс як місце, де можливе перетворення та зміна ролей, ідентичності та соціального порядку, а також як місце, де можна досліджувати питання влади та підпорядкованості у відносинах між перформером та глядачем.

Одним із важливих чинників є трикстер (англ. trickster) — це архетип, що відображає собою фігуру, яка використовує хитрість, лукавство, жаргівливість та інші незвичайні засоби, з метою перетворення світу навколо себе.

У загальному контексті трикстер може виступати як метафора трансформації та зміни, якої зазнав глядач під час перегляду вистави. Він є символом переходу від одного стану до іншого та може допомогти глядачам бачити світ інакше.

Відмова від контролю: театр повинен відмовитися від повного контролю над процесом, дозволяючи акторам та іншим учасникам вистави взаємодіяти з такими непередбачуваними факторами, як глядачі, атмосфера в залі тощо.